

TRABANTOVY TOULKY KNIHOU

průvodce na čtenářskou cestu
Bibli (nejen) pro prvočtenáře

ČÁST 3.
(KAPITOLY 141- 210)

Dt 28 – 2. Sam 4
Sk 12 – Ef 6,9

Jan Vojvodík

(jak jsem je sedm let pro radost
psal jako svůj blog na:
toulkyknihou.wordpress.com
pod jménem Trabant)

TRABANTOVY TOULKY

KNIHOU – část 3.

Průvodce na čtenářskou cestu Biblí
(nejen) pro prvočtenáře

Část 3. (kapitoly 141 - 210)

Dt 28 – 2. Sam 4

Sk 12 – Ef 6,9

Jan Vojvodík

(jak jsem je sedm let pro radost psal jako svůj blog na
toulkyknihou.wordpress.com pod jménem Trabant)

141. O VÝSLEDČÍCH ZA ZÁVORKAMI A ČERNÉM KRÁLI LEŽMO (Dt 28-30 a Sk 12)

PÁTÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (DEUTERONOMIUM): KAPITOLY 28 - 30 (STARÝ ZÁKON)

Tři dnešní kapitoly tvoří určitý celek, vystavěný (jak je tomu ve Starém zákoně častěji) na vzájemném rozhovoru „jestliže“ a „pak“. Izrael není pragmatickým kolonizátorem obsazujícím strategické území kvůli surovinám, vojenské výhodnosti nebo trhu. Izrael je národ vyvedený z velkoměstské rodiny, která se daleko na severovýchodě rozhodla důvěřovat neznámému Bohu, opustit pro Něj náhle rozbitou civilizaci a vydat se přes poušť za nejistou budoucností. Izrael je národ osvobozených otroků, který prošel při své dosavadní pouštní anabázi výchovou, očišťováním – a je připraven ujmout se země, do které se jej jeho Bůh rozhodl usadit – všechno, co se starozákonním Izraelem souvisí, je předznamenáno a poznamenáno náboženstvím; izraelský Bůh dává Izraeli identitu. Proto čteme v dnešním

textu ta nábožensky laděná „jestliže“ a varovná i slibující „pak“.

Máme-li si z těch tří kapitol odnést pro sebe, do svého století něco podstatného, neměli bychom se utápět v detailech, ale přehlédnout ty kapitoly poněkud z výšky, z nadhledu. Život a náboženství nejsou oddělené veličiny. Lze žít s Bohem nebo proti Bohu, a s životní orientací souvisí „jestliže“, souvisí „pak“. Ve světě, kde žijeme, není náboženské bezvětrí a bezoblačno, naše rozhodování jsou obtížná, a ne vždy rozumná. Setrvalé uplatňování vlastních představ o tom, co je vhodné a správné, jde proti rodinné tradici, proti národnímu Bohu, zpět do trvale rozevřené náruče otroctví. Setrvalé zůstávání na vlastní cestě přináší nezvratné důsledky – vykořenění, zajetí, ztrátu. Po velkých věcech přijde všednost, s všedností „braní se vážně“, s „braním se vážně“ přijde nedůvěra a na volání nedůvěry uslyší vzdálený otrokář. Kruh se uzavře, národ se rozpadne. A když tam v otroctví znovu sebere touhu po odvaze a odvahu k důvěře, jeho Bůh si pro něj znovu přijde, zavolá jej zpět, znovu mu daruje budoucnost.

Až v mém a tvém v životě po velkých věcech převládne všednost, může se stát, že za zády a nad hlavou časem zapráská bič, seženou nás do stáda, odvedou, kam nechceme. Až překonáme první úlek, až se zorientujeme v nové situaci, možná rozbalíme balíček, který jsme si odnesli

z dnešního textu. S neodmítanou všedností přichází nedůvěra, s nedůvěrou zajetí. Zajetí nevyklučuje touhu a odvahu. Obnovená důvěra umožní restart, protože Bůh se neuráží. Je pro mne a pro tebe vždy nakloněn novým začátkům, ochoten podat ruku, když se zvedáme na nohy po ošklivém pádu.

Ty dnešní tři kapitoly jsou realistickým vyjádřením, že aktivita i pasivita vyvolává důsledek, důsledek přivádí následek a následek nemusí být výsledek. Odvaha k důvěře je klíčem ke kladnému výsledku, ať už je v životních závorkách sčítáno, odečítáno, násobeno a děleno cokoliv.

SKUTKY APOŠTOLŮ, KAPITOLA 12 (NOVÝ ZÁKON)

Nové náboženství právě zažívá konjunkturu. Roste. Protože kolem není náboženské vzduchoprázdno, ale po staletí etablované židovství, vyvolá rychlý růst křesťanského společenství tvrdá protiopatření. Přicházejí popravky a zatýkání. Učedník Petr je podivuhodně vysvobozen z vězení a volí přechodnou emigraci. Původcem perzekucí je (na náboženskou objednávku) Herodes, judský král z moci Říma.

Na straně národního náboženství – židovství stojí tradice, slavná historie, král a za králem Řím. Křesťanství je

existenčně ohroženo, nejvíce v Jeruzalémě, kde jsou učedníci donuceni konspirovat, přejít do ilegality. Zdá se, že to nemůže dlouho trvat a Herodův tlak to nové náboženství vytěsni mimo Judsko, kde bez podpory jeruzalémského učednického kruhu postupně zjaloví, zajde.

Situace je vážná, učedníků málo – zbylých jedenáct hlav může snadno a brzy opustit krk.

Na pozadí sváru židovství s křesťanstvím se do Judska prolamuje římské pohanství. Judský král Herodes je provoláván bohem. A skutečný Bůh zasahuje – Herodes opouští trůn, útisk křesťanství polevuje, nové náboženství pokračuje v růstu.

V následujících desetiletích, staletích a tisíciletích bude křesťanství občas přitlačeno ke zdi a drženo pod krkem, nikdy již však nebude v tak vážném nebezpečí jako zde, na počátku. Daleko větším ohrožením, než hněvem králů a císařů, se mu naopak stane jejich přízeň. Útisk nutí k důvěře, učí spoléhat. Tehdy za judského Heroda se situace mohla zdát bezvýhodnou, strategicky prohranou, dlouhodobě neudržitelnou. Herodův šach se měl na jeruzalémské a judské šachovnici brzy změnit v mat – a místo toho Bůh odstranil černého krále, uvolnil bílým pěšcům ohrožená pole, otevřel prostor k postupu.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

142. O KONCI BEZ PENZE A KŘÍŽKU NA FORMĚ (Dt 31-32 a Sk 13)

PÁTÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (DEUTERONOMIUM): KAPITOLY 31 - 32 (STARÝ ZÁKON)

Izrael je znovu na začátku, Mojžíš poprvé na konci. Dlouholetý průvodce národa, jako dítě vytažený z vod Nilu, kterého Bůh kdysi poslal do Egypta, aby vytáhl národ otroků z poroby, zestárl a zvetšel. Tíhu zodpovědnosti převezme Jozue, jeden z dvojice odvážných zvědů při neslavném průzkumu země, za který Izrael zaplatil celou jednou generací. Jozue jako symbol odvahy dostává od Mojžíše povzbuzení: buď udatný, neboj se, tvůj Bůh půjde s tebou. Mojžíšovou úlohou bylo vyvést z Egypta, provést pouští, přivést k hranicím, vybudovat náboženský provoz a předat náboženskou ústavu. Byl vytrvalý tahoun, desítky let podklesával pod břemenem, a přece je dovedl až sem, k hranicím. Desítky let se opíral o Boha, který jej kdysi oslovil v hořícím keři a poslal do Egypta prožít životní dobrodružství. Desítky let se snažil zprostředkovat tuto existenciální důvěru

ostatním, udělat z důvěry Hospodinu národní zvyklost – a nakonec se po tom všem sám projevila jako nedůvěřující, protože i Mojžíš je člověk a člověk není dokonalý. Bůh po Mojžíši ani po nás dokonalost ovšem nevyžaduje – stojí o věrnost, o důvěru, ne o výkon, o čárky a součty. Mojžíš je na konci ne proto, že selhal, ale proto, že naplnil svou roli – a ono Boží připomenutí jednorázového selhání mu jen láskyplně odkrývá realitu, že je čas na změnu, že čas vytrvalých tahounů skončil, nastal čas pro odvážný a energický buldozer. A tak Mojžíše střídá Jozue. Každý odchod do penze je těžký – a když jste dlouholetý šéf velkého podniku, může si váš nástupce být jistý, že svůj začátek bude budovat pod lupou vaší pozornosti, že budete mít tendenci nepustit vše, ponechat si alespoň morální a přímluvný vliv, než pochopíte, že to není váš podnik, ale majetek svých majitelů a ten chomout už nese úplně jiný kůň než vy, jinak a po svém. A tak Mojžíše nečeká penze, ale tichý odchod, životní tečka, protože jeho chomout už převzal jiný kůň a potáhne národ do velikých věcí – nebude se moci ohlížet na případné Mojžíšovy dobře míněné rady, bude mít svou zodpovědnost a své pokyny.

Mojžíš byl především náboženský vůdce, Jozue bude především vojenský buldozer – a tak končí doba náboženského zákonodárství a začíná doba prosté realizace Mojžíšem zprostředkovaných zásad, bez přidávání a ubírání.

Forma kolem obsahu byla vystavěna, dál se bude jen leštit, zpevňovat, budou kolem ní vznikat pomocné konstrukce, protože formu, ne obsah má člověk na první pohled na očích, forma je uchopitelnější. A přece se obsah občas vyřine ven, zdeformuje a reformuje formu, v Izraeli nepřestanou působit proroci volající od formy k obsahu. Zatím však Mojžíš nechává obsah úhledně zabalit do formy a obojí jako tzv. Zákon přiložit do náboženského zavazadla, s nímž Izrael vojensky vytáhne obsadit, kolonizovat zemi, na jejímž prahu nyní stojí. A správou náboženského zavazadla jsou pověřeni kněží, protože forma potřebuje správce a správcovství formy musí být formalizováno – vždyť forma má přivádět k obsahu a obsah je živý a svatý, nad obsahem bdí žárlivý, protože milující Bůh.

A Jozue i Izrael při Jozuově inauguraci vyslechnou Mojžíšovu píseň, aby nebrali vážně sebe, ale Boha, který je všechny vyvedl z Egypta a dává jim zemi i přesto, že si nedělá iluze o jejich schopnosti důvěřovat, o jejich vůli následovat, o jejich touze po realizaci obsahu své víry. Jejich Bůh je vyvedl z Egypta a pouští přivedl na práh hojnosti – až jej překročí, časem ztuchne a zapomene. A znovu Bůh svůj národ přivede k sobě, resuscituje jej fackami a šoky, protože když jde o život, kdo by se ohlížel na konvence a etiketu. A tak je nám Bůh paradoxně nejbližší, když je nám zle, když nám buší do zad, abychom se nezalkli vlastní výjimečností, když nám

dlaněmi rytmicky téměř prolamuje hrudní koš, aby nám nepřestalo bít pohodlím ztučnělé srdce, když nám odnímá nohu, aby nás nezabila sněť lásky k majetku. Ty i já smíme vědět, že Bůh ví, jaký pól si ve mně a v tobě pustil k tělu, a přesto o nás stojí a naše pády jej nepřekvapí. Bůh u mne ani u tebe nestojí o výkon, ale o důvěru – potřebný výkon podal za mne i za tebe On, když se nechal přitlouct ke kříži. Když Izrael ztuční, zjaloví a zapomene, pošle Bůh proroka, aby připomínal a volal zpět. Když nepomůže připomínání, nastoupí resuscitace, protože jde o život – a resuscitace si nemůže brát servítky a měkké rukavičky, vždyť jde o život.

Izrael stojí na prahu, Mojžíš zůstane před prahem, za práh je povede Jozue. Zákon je hotov, náboženství nastaveno, Bůh připraven, lid poučen. Na řadě bude rozloučení těch, kdo stojí na prahu, s tím, kdo jej nepřekročí.

SKUTKY APOŠTOLŮ, KAPITOLA 13 (NOVÝ ZÁKON)

Mimo Jeruzalém, v syrské Antiochii, vzniká jedno z center nového náboženství, křesťanství. Zapustilo tam kořeny, vytvořilo společenství – a toto společenství vysílá Barnabáše a Pavla, toho nedávného horlivého Saula, aby šli, a kudy půjdou, tudy aby zvěštovali, že Ježíš je Kristus. A Barnabáš s Pavlem vycházejí urazit stovky kilometrů na první misijní

cestě, na své první zahraniční misi. Na Kypru mají možnost vystoupit před místodržitelem a židovský dvorní mystik Barjezus, jinak Elymas, jejich zvěstování zlehčuje. Pavel, bývalý Bohem oslepený Saul, se rozhorlí a Elymas skutečně oslepne, jak Pavel prorokoval. Elymasova náhlá slepota je důvodem místodržitelova připojení se k novému náboženství. Příběh je potřeba vnímat podobně jako ostatní zázraky té doby a situace – jako průkazy mesiášského dění, jako reflektory, nasvěčující, že Ježíš je Kristus, protože teď se lámou dějiny, teď jde o všechno, v aréně probíhá klíčový zápas a tribuny jsou plné.

A Barnabáš s Pavlem pokračují ve své misi i misii a v Pisidské Antiochii, kdesi uprostřed území dnešního Turecka, se dostávají do sporu s místní židovskou komunitou. Zdejší Židé tvoří jedno společenství s těmi místními obyvateli, kteří se k nim připojili, s bývalými pohany, rozuměj: nežidy. Ti jsou zřejmě Barnabášovým a Pavlovým kázáním mocně osloveni – a tak je v sobotu synagoga obklopena zástupy, které přišly vyslechnout, že Ježíš je Kristus. Pravověrní Židé v této situaci volí aktivní odpor proti Barnabášově a Pavlově zvěsti a přetlačují kázání do náboženské diskuze. Barnabáš s Pavlem oslovují nežidy jako plnoprávné adresáty nového náboženství (na rozdíl od uzavřeného židovství) a ke křesťanství se hlásí zástupy sympatizantů. Židovská obec ovšem využije svých kontaktů a zařizuje vypovězení obou misionářů z katastru

správní oblasti města. Forma se opět slepě zvedá proti obsahu.

Všimněme si, jak rychle se křesťanství šíří – nejprve Jeruzalém, pak v rychlém sledu Etiopie, Sýrie, Kypr, Turecko. Všimněme si, jak obsah zvěsti zapaluje jedno srdce za druhým. Všimněme si, jak reaguje původní židovská forma na nečekanou konjunkturu svého vlastního obsahu. Žijeme o dva tisíce let později, ale se vztahem formy k obsahu se to má dnes stejně, jako tehdy, i když značka na formě se změnila z obřízky na křížek. Nepodléhejme pohodlí značkové formy, mějme odvahu vystavit se živému obsahu, postavit svůj život na tom, že Ježíš je Kristus, ne na kostelní matrice a formálním křížku na krku.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

143. O FEDERÁLNÍM POJIVU A SKANDÁLNÍM KVĚTENSTVÍ (Dt 33-34 a Sk 14)

PÁTÁ KNIHA MOJŽÍŠOVA (DEUTERONOMIUM): KAPITOLY 33 - 34 (STARÝ ZÁKON)

Na úplný závěr, před svou smrtí, pronáší Mojžíš závěrečné požehnání jednotlivým izraelským rodům. Znovu si tak uvědomíme, že tehdejší Izrael není kompaktní celek, ale federace, seskupení kmenů na základě rodových vazeb. Izraelské kmeny nesou jména Jákobových synů a vnuků, deset synů, dva vnuci, dvanáct kmenů. Izrael po egyptských staletích se hlásí k Izraeli před egyptskými událostmi – izraelský národ sám sebe řadí k Jákobovi a příslušností k Izákovu synu se zařazuje se do Abrahamovy rodiny. Izrael má vnitřní strukturu a jednotícím prvkem je příslušnost k rodovému Bohu, vítězi nad Egyptem, který kdysi zavolał Abrama ze sumerského zahraničí a Mojžíše poslal k faraónovi. Mojžíšovo závěrečné požehnání dvanácti kmenům potvrzuje předchozí události – Lévi je povolán ke

kněžské službě, Efrajim a Manases jsou jen jakoby mimochodem přiřazeni k Josefovi. Nový národ budoucích kolonistů je v Mojžíšově řeči rozdělen a v závěru spojen, jako Ješurún, což je zdobné jméno, které ve Starém zákoně občas Izrael označuje, má-li se vyjádřit blízký, úzký vztah Boha ke svému národu. Pojícím prvkem těch dvanácti kmenů je společné náboženství, společný Bůh – Abrahamův, Jákobův, Mojžíšův.

Poté, co Mojžíš přehlédne z hory Nebó zemi, kterou půjde lid obsadit, aby se v ní usadil, zemře a jeho hrob zůstane bez pomníku, protože Mojžíše, jak čteme, zdá se, pochoval Bůh. S odstupem tolika staletí těžko posoudit, nicméně byl Mojžíšův hrob ušetřen toho, aby se stal turistickou atrakcí, barvotiskovou pseudonáboženskou senzací, jak se to stalo s mnoha místy v dnešním Jeruzalémě a Izraeli vůbec.

V Mojžíšovi umírá největší izraelský prorok, který trvale založil základy náboženského a státního systému Izraele. Byl povolán z pastvy před faraóna, sám kdysi vytažen z vod Nilu vytáhl z Egypta zástup otroků, provedl jej pouští, dal mu systém, organizaci, vizi. Jeho smrtí končí pět knih nazvaných Knihy Mojžíšovy, v židovském pojetí Tóra, Zákon, tedy směrovka, ukazatel směru – tudy ano, tamtudy ne. Strávili jsme společně v těchto pěti knihách, zvaných Mojžíšovy, téměř tři roky. Cesta nekončí, vede dál. A tak příště spolu otevřeme první kapitolu starozákonní knihy s názvem Jozue.

SKUTKY APOŠTOLŮ, KAPITOLA 14 (NOVÝ ZÁKON)

Obdobně jako minule v Pisidské Antiochii se i v dalších městech opakuje nadšení z nového náboženství, založeného na zvěsti, že Ježíš je Kristus. Opakuje se rovněž pohoršení a pobouření pravověrných Židů a nyní i pravověrných pohanů, tedy těch, kdo uctívají bohy římské, řecké, perské, a také místní bůžky. Z Ikonia se stává rozdělené město, hrozí propuknutí násilí – zvěst je třeba vyvézt dál, nezdržovat se. A tak následuje Lystra, kde uzdravení chromého vede k pokusu uctívat Pavla a Barnabáše, obětovat jim jako vtěleným řeckým bohům Diovi a Hermovi. Náboženské nadšení se nejprve zklidňuje, když vystoupí Pavel s Barnabášem a tiší dav, později znovu propuká a obrací se proti dvojici misionářů, když si své přijdou povědět židovští zpravodajové z Antiochie a Ikonia. Pavel a Barnabáš v Lystře neuniknou fyzickému napadení a rychle odcházejí do Derbe.

Všimněme si, že pravověrní Židé v Malé Asii vystupují proti novému náboženství velmi ostře a jsou ochotni následovat oba misionáře do dalších měst, varovat tamní židovskou obec a eskalovat situaci až k hrubému násilí. Přitom ve všech zmíněných městech žijí vedle sebe Židé i pohané, vedle v synagoze uctívaného Abrahamova Boha

vládne zbytku města nejen jeho náboženský patron, ale celá široká škála nejrůznějších bohů a bůžků, uctívaných jednotlivými skupinami a rodinami. Vzájemné averze se projevují s menší radikalitou, méně extrémně, než když do tohoto náboženského statu quo přijde zvěst o Ježíši, který je Kristus. Toto nové náboženství vzrostlé na židovských kořenech vyvolává odpor kamkoliv přijde, protože jeho nárok je absolutní a jeho přijetí vede ke změně života a jeho projevů.

Cestou zpět se Pavel s Barnabášem vracení po stejné trase, a již bez veřejných vystoupení, skrytě, organizují církevní strukturu a povzbuzují místní skupinu. Navzdory pronásledování vzniká vedle synagog alternativní organizace, nové a staré náboženství se rozešlo, i když Nový a Starý zákon máme dnes spojen do jedné knihy. Koruna nového náboženství kvete na kmeni vyrůstajícím z židovských kořenů; barva a vůně květů je skandální. Jen považte: Ježíš (ten přítlučený Ježíš) je Kristus, Boží Syn, Spasitel.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

144. O SLIBECH V ČASOPROSTORU A O ZVLÁŠŤ, KTERÉ JE SPOLEČNÉ (Joz 1 a Sk 15)

KNIHA JOZUE, KAPITOLA 1 (STARÝ ZÁKON)

Po Mojžíšovi, náboženském vůdci, stojí v čele Izraele Jozue, válečník. Každá doba potřebuje sobě odpovídající hrdiny, kteří jsou schopni nést a unést přítomné úkoly. A stejně jako s Mojžíšem, i s Jozuem je Abrahamův Bůh. Vyzývá Jozueho k následování Mojžíšových náboženských ustanovení a slibuje svůj doprovod na cestě, která Jozueho i lid čeká. Jozue je energický vůdce. Rozhoduje se, vydává příkazy, mobilizuje vojenskou hotovost, organizuje týl. Vyzývá národ k aktivitě, potvrzuje zajordánským kmenům, že respektuje jejich domluvu s Mojžíšem na přidělení zajordánského území. Po desítkách let pouštní výchovy je národ bývalých otroků připraven převzít od původních obyvatel zemi, kterou Bůh slíbil před staletími sumerskému imigrantovi Abrahamovi.

Boží slib Abrahamovi (tehdy, když s ním „řezal

smlouvu“ na kanaánské vysočině, pamatujete, jak jsme o tom v Toulkách Knihou psali) se naplní teprve po několika staletích. Ani Jákobova úskočná emigrace k Lábanovi, ani egyptské otroctví, ani podsinajské zlaté tele na Božím slibu nic nezměnilo. Bůh drží slovo – a na zemi se zatím střídají generace. Vzpomeňme si na to, až budeme sčítat svá očekávání, až si budeme okusovat nehty z nervozity, kdy se splní ty nám dané Boží sliby. Neberme příliš vážně těch svých několik desítek let. Dnes a denně smíme vnímat, že se Bůh za nás bere tady a teď – a přesto může to, nač tak toužebně čekáme, jeho ruka milosrdně odsunout v čase mimo náš dosah – možná kvůli nám, možná kvůli potomkům, možná kvůli dějinám – a i tak zůstáváme na jeho dlani, jen jinak, než bychom si představovali.

SKUTKY APOŠTOLŮ, KAPITOLA 15 (NOVÝ ZÁKON)

Dosud nevyjasněná pozice vzájemného vztahu starozákonního židovství a novozákonního křesťanství vyvolává spory a nutnost rozhodnutí – jít spolu, nebo zvlášť? Židovství se již vyjádřilo, nepřijalo novozákonní křesťanství a zapouzdřilo se ve starozákonních hranicích. Novozákonní křesťanství se dosud nedistancovalo od svého nosného náboženského podkladu, nezaujalo jednoznačný postoj – jen

se masívně otevřelo pro všechny příchozí bez rozdílu jejich původního náboženského pozadí. Tento jednoznačný příklon k otevřenosti a zároveň nejednoznačná formální náboženská praxe vedly k situaci, která se vyhrtila nejprve v Antiochii a později i na stránkách Nového zákona (např. v epištole Galatským); svým způsobem a jistě subtilněji ovšem místy přetrvala dodnes a v každé generaci se znovu hlásí ke slovu. Do nových křesťanských sborů v Antiochii přicházejí zástupci radikálního starozákonního křídla a vyzývají nedávno pokřtěné křesťany k provedení obřízky, protože bez tohoto vyznavačského připojení ke starozákonnímu izraelskému náboženskému systému prý není jejich víra spasitelná – tedy nepřipojí je k Božímu království, o němž hovořil Ježíš, který je Kristus. Pro zástupce této starozákonně orientované křesťanské frakce je novozákonní křesťanství neúplným, nesvébytným náboženstvím, pouhou odnoží židovství, neoddělitelnou od původní starozákonní látky a jejich základních liturgických požadavků. Při působení Pavla a Barnabáše v oblasti vzniká konflikt – podle obou významných postav novozákonní misie není důvod prosazovat v křesťanství starozákonní vyznavačské prvky, které připojují toho, kdo tak vyznává, formálně k židovství. Nové náboženství není odnož židovství, ale samostatné vyznání, samostatný systém, otevřený a jednoduchý. Střet obou názorových proudů vede ke svolání koncilu, rozsáhlého

jednání na nejvyšší úrovni.

Během této jeruzalémské schůzky se širokou účastí se obě koncepce – novozákonní křesťanství jako odnož židovství a novozákonní křesťanství jako samostatné náboženství – spolu utkají. Přes vášnivou diskuzi dochází nakonec jeruzalémský koncil k jednomyslnému rozhodnutí – nově pokřtění se mají zdržet masa obětovaného modlám (tedy nekonzumovat to, co má podle pohanů magický účinek, nepřipojovat se k magickým praktikám), zdržet se krve (opět materiál využívaný v pohanství k magii) a smilstva (kromě morální nepřijatelnosti opět kultický prvek magických rituálů). Novozákonní křesťanské náboženství se, stejně jako židovství, nábožensky vymezuje – úzkostlivě se straní magie, tedy snahy manipulovat božstvem, které jsme si všimli již na začátku Toulek Knihou, ve třetí kapitole knihy Genesis, a která prochází dějinami až k dnešku (všimněme si například boomu, který magie zažívá v dětské a teenagerovské literatuře 21. století).

V dnes přečtené patnácté kapitole jasně zaznělo: novozákonní křesťanství má se starozákonním židovstvím společného Boha a historii, ale liturgicky a vyznavačsky je nastaveno jinak, samostatně, svébytně. Starozákonní vyznání „slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný“ je transformováno a potencováno do novozákonního vyznání „Ježíš je Kristus“. Židovství i křesťanství má společný obsah,

ale různou formu – a tady i tam ta forma obsah občas uzavře,
znásilní, znetvoří – a obsah navzdory tomu stejně unikne,
pronikne, rozbije formu vždy, když Abrahamův, Mojžíšův,
Davidův, Ježíšův, tvůj a můj Bůh zavolá – třeba na koncil,
třeba na skupinu, třeba na tebe či na mne.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

145. O HOLCE SE ŠŇŮROU A ÚSPĚCHU POD REFLEKTOREM (Joz 2 a Sk 16)

KNIHA JOZUE, KAPITOLA 2 (STARÝ ZÁKON)

Znovu jsou vysláni zvědové, aby prozkoumali zemi, především město Jericho, první oblast předpokládaných obsazovacích bojů. Vojsko nemůže jít do neznámého terénu, potřebuje jej zmapovat pomocí průzkumníků, omakat předem vyslanými „tykadly“. A tak někdejší zvěd a nyní vojevůdce Jozue vysílá zvědy, aby provedli průzkum. Zvědové přenocují u jerišské prostitutky Rachab a když se zjistí, že jsou prozrazeni a jerišský král si k ní pro ně pošle, ta lehká žena projeví odvahu, ukryje je, nevydá. Odvahu občas projeví ti, od nichž bychom to nečekali. Zvědové národa, který před desítkami let právě na základě zpráv jiných zvědů ve strachu ucouvl před dobytím země, se dovídají, že kanaánští obyvatelé, ze kterých tehdy měli takový strach, se naopak třesou strachy z nich, protože je Hospodin vyvedl z Egypta, provedl mořem, a jejich exodus nezůstal v Kanaánu

nepovšimnut. Paradoxně se stává, že ti, kdo Mojžíšova Boha odmítají, mají z něj větší respekt a více si všímají jeho činů než ti, pro které se dějí a jimž jsou určeny. S izraelským pouštním reptáním a stýskáním po opuštěné egyptské otrocké jistotě ostře kontrastuje postoj jerišských, kteří jsou si vědomi závažnosti unikátního Božího doprovodu otrockého národa z Egypta na kanaánskou vysočinu.

Jozue vybral zvědy dobře. Projevují odvahu, na žádost Rachab o záchranu její rodiny po dobytí města dávají osobní záruky a vážným způsobem zaručují Rachab a jejím blízkým bezpečnost, jsou ochotni nasadit pro splnění slibu život. Jaký je to zvrát proti minulé výpravě zvědů, která skončila neúspěchem a selháním, když z dvanácti zvědů jen Jozue a Káleb projevili zápal a odvahu!

Rachab měla při útoku na Jericho shromáždit rodinu do svého domu a vyvěsit z okna karmínovou šňůru, protože při dobývání se lehce zapomene a nelze se ptát, než se udeří. Jako bychom při četbě tohoto oddílu prožívali určité deja vu – vzpomeňme na Izraelce v poslední noci před odchodem z Egypta, s veřejemi a nadpražím pomazanými karmínovou krví velikonočního beránka, aby je obešla smrt, kterou Hospodin tu velikou noc poslal na Egypt. A tak v Jerichu z jednoho okna splývá karmínová šňůra, i když se ještě nebojuje, protože některé věci je v životě lépe učinit včas, v předstihu – zapomenout by mohlo být tragické. I v mém a

tvém městě a vesnici, ve střední Evropě 21. století, když se dobře rozhlédneš, uvidíš možná viset z oken a životů karmínovou šňůru čekající na chvíli, až si Mojžíšův Bůh přijde vyzvednout ty své, než nechá věci dojít do Hadem po tisíciletí připravovaných důsledků.

SKUTKY APOŠTOLŮ, KAPITOLA 16 (NOVÝ ZÁKON)

Koncil skončil, misie pokračuje. Po sporu o personální otázky se Barnabáš s Pavlem rozcházejí – Pavel nedůvěřuje Janu Markovi, Barnabáš ano – čas později ukáže, že Barnabáš měl pravdu. Zatím tedy Barnabáš s Janem Markem cestuje na Kypr, Pavel se Silasem se vrací do Derbe a Lystry, kde jej před časem málem zabili. V Lystře se setkává s horlivým křesťanem Timoteem – i když minule Pavla v Lystře kamenovali a polomrtvého pohodili za město, nebyla Pavlova lysterská mise žádným neúspěchem. I když se nám v životě zdá, že jsme prohráli a neuspěli, nikdy nevidíme celý kontext a celý dopad svých aktivit – a pocitem úspěchu to může být podobně. Proto se neberme příliš vážně a snažme se dívat spíš dopředu než pod nohy.

Timotea nechá Pavel obřezat, i když do Lystry přichází těsně po koncilu, který obřízku vyhodnotil jako nepodstatnou. V Lystře ovšem pro Židy forma znamená

hodně a Timoteus by byl posuzován jako nevěrohodný, kdyby ten starozákonní formální úkon nepodstoupil – a Pavlovi nejde o pravdivost formy, nýbrž obsahu. Trvat na neobřezání Timotea by v lysterské situaci bylo kontraproduktivní – a tak Pavel formu obětuje obsahu a Timoteus se dává obřezat, aby podpořil svou misijní věrohodnost ve vztahu k místnímu židovství. Křesťanství nestaví namísto židovské formy formu jinou a nebojuje za správnou praxi – je svobodné, proto může být Židům židovské a Řekům řecké, jde-li o formu a ne o obsah.

Z maloasijské, dnes turecké Troady je Pavel odvolán do Makedonie a přichází do Filipis, řeckého města na pomezí dnešního Řecka, Makedonie a Bulharska. Ve městě není synagoga, je zde tedy méně židovských mužských obyvatel než prstů na obou rukou. Zvěsti o Ježíši, který je Kristus, uvěří Lydie, obchodnice s purpurem, původem ze vzdálených Thyatir v dnešním Turecku. Nikdy nevíme, zda na místě, kam nás život a zaměstnání zanesou, nejsme proto, že máme zaslechnout, uvidět, prožít veliké věci, i když je to třeba neatraktivní destinace.

Ve Filipis se Pavel a Silas dostávají do konfliktu s výnosnými magickými praktikami a jejich nekompromisnost přivodí úpadek místního věšteckého s.r.o. Jsou tedy zbičováni a vsazeni do vězení. Pavlův a Silasův Bůh však vězení otevře a vězně rozváže. Pavel a Silas ovšem vězení neopustí, aby

nevystavili trestu žalávníka – láska je víc než svoboda a Bůh může osvobodit víckrát než jednou. Žalávník a jeho rodina jsou takovým jednáním ohromeni, uvěří zvěsti o Ježíši, který je Kristus a u nějž je láska více než svoboda, a dávají se Pavlem a Silasem pokřtít. Útisk a perzekuce mají za následek radost. Povzbuzeni Božím zásahem se Pavel se Silasem dovolávají svého římského práva u městské rady a dostává se jim omluvy. K nasvícení jejich příběhu a jejich Boha tak poslouží opravdu silný reflektor. Pak pokračují z Filipis dále.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

146. O HYDROMETEOROLOGII NARUBY A ZPOCHYBNĚNÉ SVOBODĚ (Joz 3 a Sk 17)

KNIHA JOZUE, KAPITOLA 3 (STARÝ ZÁKON)

Překročení Jordánu, který pro shromážděné Izraelce tvoří hranici mezi mírem a válkou, mezi cizinou a domovem, mezi otroctvím a vlastnictvím, je věc svrchovaně vážná – a velmi nesnadná. Právě rozvodněný Jordán představuje nebezpečnou překážku – i u nás jsme si při povodních v letech 1997 a 2002 mohli všimnout, jak se z mírných říček stávaly běsnící veletoky. Jozue čelí rozporu mezi Božím pokynem k zahájení kolonizace a hydrometeorologickou situací, která úspěšné zahájení kolonizace téměř vylučuje – překročení řeky bude nepochybně znamenat ztráty na bojeschopnosti, vážnosti i životech vojska. Jozue ovšem již před lety neselhal, když jako zvěd vyslaný k průzkumu země vnímal především Boží velikost, a ne velikost překážek. Znovu se rozhoduje proti „zdravému rozumu“, nespolehá na chytrost, ale na důvěru Mojžíšovu Bohu. Izrael Jordán prostě

přejde teď a tady – a je na Mojžíšovu Bohu, jak s Izraelci naloží. Jako by se opakovala situace prožitá v Egyptě – za zády faraon a jeho armáda, před sebou oblakový sloup Boží přítomnosti – a moře. Zde u Jordánu za zády bezvýchodnost pouště, před nimi rozbouřená řeka, oblakový sloup nikde, namísto Mojžíše, nedávného vítěze nad faraónem, je vede Jozue, dávný vítěz nad strachem. S minulostí je pojí jen náboženství – a jeho významný prvek – schrána smlouvy. Bude to sázka na neviditelného Boha, tato generace zázračnou cestu po mořském dně nezažila – jen dva starci, Jozue a Káleb. A přesto všichni vyjdou. Vzkročit do rozvodněných vod, když nic nenasvědčuje tomu, že Mojžíšův Bůh žije a zvládne situaci, je vyjádření důvěry. Když kněží, nesoucí schránu, vstoupí do vody a Jordán jim přelije kotníky, jejich Bůh znovu rozdělí vody a připraví svému lidu triumfální cestu, slavobránu, vítězný oblouk postavený už před zahájením bitvy. Kde je důvěra, tam přijde vítězství, i kdyby to trvalo, skřípalo a drhlo.

A tak Izrael přešel rozvodněný Jordán nohou stejně suchou, jako kdysi moře mezi Afrikou a Asií.

I my, když nás náš Bůh vyvedl z Egypta, můžeme po čase přijít k rozvodněnému veletoku životních turbulencí, strachu, zoufalství, k řece, která radikálně testuje naši důvěru, vyzývá nás a děsí. A stejně jako Jozue potřebujeme vidět a slyšet svého Boha, ne výšku vln a hukot peřejí. Ujistí se o Boží

blízkosti, ohmatej minulost, kterou jsi s Bohem prožil a směle vejdi do té mokré a studící překážky, i když ti zalije nejen kotníky, ale třeba i kolena a kyčle. Tvůj Bůh půjde s tebou, znovu tě převede z minulosti do budoucnosti, bezpečně, po suchu, i když náhle spoutané vody řvou do uší. Důvěra Bohu rozděluje přítomnost a razí v ní cestu navzdory vodě překážek, navzdory skále hrobu, navzdory každému protivětru.

SKUTKY APOŠTOLŮ, KAPITOLA 17 (NOVÝ ZÁKON)

Tesalonika znamená pro oba křesťanské misionáře další těžkosti. Soluňští Židé přicházejí kvůli vstupu nového náboženství o atraktivní, vlivné a bohaté příznivce z místní prožidovské komunity. Náboženské spory jsou vždy vyhrocené, emotivní; uražené náboženství je horší než uražená ješitnost. Náboženství jako dres, jako přivlastněné následování a fanouškovský klub, hájí dobyté pozice – a uražená tesalonická synagoga pronásleduje Pavla se Silasem i v Beroji, kam před ní ustoupili a kde bylo místní židovské společenství původně vstřícnější. Když se náboženský obsah provalí ven z náboženské formy, když důvěra projevovaná Bohu atraktivně zavoní a zazáří, cítí se zastánci a správcové formy oloupeni, poškozeni, obviněni – a žárlivě se snaží ucpat

otvor, eliminovat příčinu, minimalizovat následky. Paradoxně tím často nasvítí a veřejně ozvučí nastalou situaci, přitáhnou zraky okolí k vyřinulému obsahu. I Pavel, vyštván z Tesaloniky, vypuzen z Beroje, přichází do Atén, štván formou probíhá s pochodní obsahy další a další kilometry, před očima dalších a dalších diváků a posluchačů.

V Aténách je situace opačná. Ve svobodomyšlném městě plném filozofů a slavné historie nekvete pšenka jednoznačným a zásadovým kultům. Pro zdejší posluchače je jednoznačná a důvěru požadující židovská zvěst o Mojžíšovu Bohu, stejně jako jednoznačná a důvěru požadující křesťanská zvěst o Ježíši, který je Kristus, nebezpečná, protože zpochybňuje právo na výběr náboženství podle vlastního vkusu, zpochybňuje právo empiricky posoudit a nábožensky relativizovat. Přesto i v Aténách nachází Pavel tu a tam nadšené posluchače. A dnešní čtenář nemůže přehlédnout souvislost se svou dobou a místem – jako by to bylo o nás, o našem kulturním, společenském a náboženském světě v Praze, Břeclavi či Plzni. Všichni jsme ochotni věřit, čemu chceme, dle svého výběru, podle osobního vkusu objímat stromy, sledovat horoskopy, objevovat asijskou mystiku, uctívat Peruna či sami sebe, ale to náboženství, které vyžaduje naši důvěru a nás celé stylem buď anebo, je pro nás a naše okolí podezřelé a nepřijatelné.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

147. O KAMENECH V HISTORII A ŽIVOTNÍCH INVESTICÍCH (Joz 4 a Sk 18)

KNIHA JOZUE, KAPITOLA 4 (STARÝ ZÁKON)

Přechod Jordánu staví dnešní kapitola úmyslně do paralely k přechodu moře při odchodu z Egypta. Mezi oběma přechody leží něco přes čtyřicet let a byla pochována jedna generace. Jen Jozue a Káleb pamatují dnes u Jordánu, jak tehdy před lety slavně šli mořem, Egyptu navzdory, s Mojžíšem v čele, zástup otroků, vstříc svobodě – a poušti. U Jordánu už je to po desítkách let jinak – z otroků je národ, poušť je za zády, Mojžíš je mrtev. Národ má strukturu, vojenskou i náboženskou, místo Mojžíše má na spojení s Bohem bohoslužbu a na vedení Jozueho. A tak se vody Jordánu rozestupují před nohama kněží, nesoucích schránku Hospodinovy smlouvy, ti stojí v řečišti Jordánu, dokud celý Izrael nepřejde. A Jozue dává pokyn k vyzvednutí dvanácti kamenů, z nichž staví památník slavného jordánského přechodu, protože národ potřebuje konzervovat svou historii,

budovat svou historickou identitu. Tady jsou doma – i když to „doma“ zní poněkud zvláště, vždyť právě vstoupili na území nepřítele, přišli jej vyhnat z jeho „doma“, přišli kolonizovat. Jsme ovšem ve starověku, kde se národy přetlačují, vytlačují a zatlačují, nelze se odvolat k OSN a povolat jednotky UNPROFOR. Otroci žádné území neměli, kdysi žili zde, je jich ovšem více a utvořili národ, mají vlastní náboženství – nelze se prostě sousedsky usadit mezi domorodci jak to dříve kočovníci Abraham, Izák a Jákob praktikovali. Bůh vyvedl Abrama ze sumerského Ur a pomohl mu stát se Abrahamem, otcem zástupů – na Abrahamově důvěře založil budoucnost a vytvořil nový národ v již obsazeném světě. Jedním ze znaků národa je společné území obklopené hranicí, kterému uvnitř říkáme „tuzemsko“ a za hranicí „zahraničí“. Když se národ otroků zformoval, jeho země byla „tam“ v Kananánu, ne „tu“ v Egyptě – a přechod Jordánu znamená vstup do „tuzemska“, i když se to předjordánské populaci nebude líbit. A aby ten vstup byl zřejmý a slavný, pro kolonisty i kolonizované, děje se zvláštním přechodem řeky a mezi řádky ta slavná událost ještě pro oči a uši Izraelců dodává: „Mojžíš je mrtev, ať žije Jozue!“

SKUTKY APOŠTOLŮ, KAPITOLA 18 (NOVÝ ZÁKON)

Z Atén se Pavel vydává do Korintu. Tady, ve městě ještě takřka zánovním, znovu vybudovaném po někdejším vojenském vyvrácení, ve městě – křižovatce, ve městě proslaveném volnými mravy, se Pavlova mise razantně změní. Po obvyklém rozkolu v synagoze a odporu pravověrných Židů proti novému náboženství se Pavel rozhodne systematicky věnovat nežidům, pohanům. Saul z Tarsu, prestižně vzdělaný farizeus z bohaté rodiny, se pod jménem Pavel živí rukama jako výrobce stanů, aby mohl nežidům svědčit o Ježíši, který je Kristus. Nechme si dojít, doznít ten kontrast. Zkusme si představit míru despektu, jakou k Pavlovi muselo židovské okolí cítit. Zkusme si představit velikost životního průšvihů, do kterého se Pavel viděno zvenčí, po hlavě vrhl. Mohl a měl být váženým židovským představitelem v Jeruzalémě nebo v některé významné diaspoře – a zatím ve vykřičeném Korintu šíje stany.

Korint znamenal pro Pavla delší zastávku, pak se vydává dál, zastavuje se v Jeruzalémě a následně pokračuje v cestě. Jeho korintští spolupracovníci Akvila a Priscilla mezitím samostatně pracují v Efezu, kde vysvětlují, že Ježíš je Kristus, vzdělanému alexandrijskému Židu jménem Apollos. Saul z Tarsu není jediným, kdo vyměnil skvělé životní příležitosti za službu novému náboženství. Jsou věci, které mají vysokou

cenu – ale ne všechny stojí za to. Jít životem s Ježíšem, který je Kristus, to přepisuje cenovky a ze ztrátových činí ty nejlepší investice.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

148. O PARALYZOVANÝCH MÍSTNÍCH A ZNEUŽITÉM PATRIOTISMU (Joz 5 a Sk 19)

KNIHA JOZUE, KAPITOLA 5 (STARÝ ZÁKON)

Slavný přechod Jordánu s sebou nese ještě další důsledek. Paralyzuje obránce kolonizovaného území a umožňuje tak provedení náboženského obřadu, který armádu kolonistů vyřadí z boje – provedení obřízky. Obřezanost vyjadřuje přináležitost k Izraeli jako Božímu vlastnictví, jednotlivec jí vyjadřuje svou připojenost k Abrahamově smlouvě a Mojžíšem vybudovanému náboženskému systému. Později, po staletích, se obřízka stane předmětem raných novozákonních sporů, ale nyní je jednoznačným přiznáním a vyznáním, oddělujícím a přivlastňujícím znakem, svorníkem, spojujícím lid u Jordánu s někdejší Jákobem, jeho syny a jeho předky až k Abrahamovi.

Po provedení obřízky slaví Izraelci hod beránka, dnes bychom řekli: Velikonoce. A přestávají se živit manou, kterou od jejich vstupu na poušť Bůh šest dní v týdnu nechal padat

na okolí tábora. Poušť je za nimi, před nimi domov a budoucnost.

Kolonizační jednotky se dávají na pochod a přicházejí k Jerichu, prvnímu sídlišti na kolonizovaném území. Před Jerichem potkává Jozue zvláštní osobu, která se mu představuje jako velitel Hospodinova zástupu, tedy vojska. O nový domov a novou zemi tak nebojují jen zástupy kolonistů, které přišly z pouště, bere se za ně vojensky i jejich Bůh. Když se Jozue ptá po rozkazech, dozvídá se větu, kterou na počátku svého životního úkolu slyšel Mojžíš před ohnivým keřem: „Zuj si boty, protože místo, na kterém stojíš, je svaté.“ Když jde o Boží věci, nepotřebuje Bůh tvou chytrost, tvou sílu, tvou pomoc, tvůj kalašnikov – jen tvou důvěru. A tak si Jozue na začátku svého životního úkolu zouvá boty, stejně jako kdysi Mojžíš – a místo velkého boje na něj čeká velký údiv, protože před tímto Bohem se rozestupují nejen vody, ale i národy, okolnosti, dějiny. I my po přechodu toho svého Jordánu hledáme pro sebe velké úkoly vyžadující odvahu – a místo rozkazu k pochodu slyšíme výzvu, abychom se zuli a hleděli, jak Hospodin půjde před námi – namísto velkého úsilí nás čekají velké věci. Bůh od Mojžíše, Jozueho ani od nás neočekává výkon, ale důvěru.

SKUTKY APOŠTOLŮ, KAPITOLA 19 (NOVÝ ZÁKON)

Po odchodu z Korintu se další etapou Pavlovy cesty stává Efez, tehdejší velkoměsto na území dnešního Turecka, dnes turistická atrakce, historický skanzen. V Efezu, stejně jako předtím v Korintu, tráví Pavel delší čas. Po svém příchodu se v Efezu setkává s existencí náboženské skupiny na pomezí židovství a neurčitých mesiášských očekávání – zvěstuje jim tedy Ježíše, který je Kristus, křtem je připojí k novozákonnímu křesťanství a učiní z nich misijní základ pro Efez. Zkušeného čtenáře nepřekvapí, že je jich dvanáct – dvanáctka, tucet, je oblíbenou číslovkou pro jasně definovaná společenství – Jákobovy syny (včetně dvou vnuků), evangelijní učedníky, nyní tedy i pro efezskou křesťanskou buňku.

Všimněme si, jak Pavel v Efezu pracuje: tři měsíce se věnuje židovskému společenství, působí spolu se svou skupinou „dvanácti“ v okruhu zdejší synagogy. Masívní odpor jej ovšem vytěsnil mimo synagogu a Pavel pak dva roky hovoří v přednáškové síni filozofa Tyranna. Novozákonnímu křesťanství se lépe daří mezi nežidy než ve starozákonním židovství. Jeruzalémský konflikt obsahu a formy pokračuje, přenáší se na nová území, protože všude, kam křesťanství v civilizovaném Středomoří přichází, je židovství již etablováno. Přesto židovští potulní mystici neváhají využívat

úspěchy pavlovské křesťanské misie pro svou potřebu a odvolávat se na Ježíše jako jednu z autorit svých vymítačskolécitelských praktik. Právě ti nejviditelnější z nich se však tímto zneužitím dostanou do úzkých a jejich ztlučení jedním z uzdravovaných posedlých se stává veřejnou ostudou a veřejným znevěrohodněním jejich činnosti. I ve středoevropském prostoru a 21. století se na Ježíše, který je Kristus, pokoušejí odvolávat nejrůznější potulní mystici a léčitelé. Není od věci, všimneme-li si, jak v tomto smyslu dopadlo sedm synů Skývy z našeho textu.

Po veřejném zostuzení magiků a hromadném pálení magických textů se Pavel připravuje na odchod z Efezu do Makedonie. Během působení tohoto zdejšího hlavního představitele novozákonního křesťanství se projevuje druhotný dopad ústupu Efezanů od magie a magiků – propad zlatnické práce, velká skupina lidí si přestala kupovat amulety. Představitel zlatníků a šperkařů, jakýsi Demetrios, chytře propojí ekonomické potíže jejich náboženského byznysu s patriotismem a označí nové náboženství za útok na chrám efezské odnože bohyně Artemis, cíl náboženského turismu a zdroj slávy města. Patriotismus funguje, lid se rozbouří, město se srotí a schyluje se k lynčování dvou Pavlových učedníků. Pavlovi jeho přátelé zabrání vystoupit na jejich obranu. Situace se vedení města vymyká z rukou. Patriotismus přechází v náboženský fanatismus – zasahuje až

městský tajemník, který vrací spor zpět k jeho původnímu smyslu – že jde vlastně o obchod, o byznys, o kšeft, a že Demetrios obyvatele města zneužil. Opět si lze odnést poučení pro dnešek: důsledně uplatněné křesťanství orientované spíše na obsah než na formu své víry nepodporuje spotřebu a vymyká se z obvyklého spotřebitelského koše. Odvážně žité křesťanství ve formě existenciální důvěry se dostává do konfliktu právě s oběma hodnotami efezského sporu – s ekonomikou a s patriotismem. Děje se tak individuálně, ostrůvkovitě, nesystémově – proto se naši současní Demetrioové nebouří, mají dost jiných zákazníků.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant